

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr H. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Beem, Amsterdam; Drs W. E. Engels, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Koopmans, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Landboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thij, Meppel; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned-Indië f9.— per jaar.
Advertentiën: 35 oent per regel.

INHOUD: Het dogmatisch indifferentisme onder de jongeren II. — Uit de Schrift: Bemaarstigen (2 Petr. 3:14). — Kerkelijk Leven: Jubileum Prof. Geesink. Verdere discussie onmogelijk. Nader bescheid. Costelick Mal. Hetze. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Het recht van staking VII. — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. — Literatuur en Kunst: J. L. F. de Liefde „In Liefde Bloeyende”. — Uit de Buitenlandse Kerken: Perserhouw. — Kerknieuws.

HET DOGMATISCH INDIFFERENTISME ONDER DE JONGEREN.

II.

In het eerste artikel is op den voorgrond gesteld, dat het onderwerp niet uitgaat van een tweedheid in onze kringen tusschen oud en jong. Het verschijnsel, dat hier besproken wordt, komt ook onder de anderen voor, en hier wordt over de jongeren gehandeld om bijzondere belangstelling aan hen te wijden.

In hoeverre lijden de jongeren aan bloedarmoede op het terrein van het kennen der waarheid?

Is deze ziekte algemeen, zoodat heel onze gereformeerde jeugd door de kwaal der dogmatische onverschilligheid is aangetast?

Wanneer ik goed zie, moet deze vraag ontkennend worden beantwoord, en mijn ervaring is, dat het verschijnsel, waarover wij handelen, slechts onder een betrekkelijk kleine groep gevonden wordt, onder de meer ontwikkelde of studeerende, of onder de jongelui van geestelijk-min vaste formatie, maar als onze jonge menschen ook beschouwd de duizenden, die georganiseerd zijn in de bonden der jongelings- en meisjesverenigingen, en in onze knapen- en jonge-meisjesvergaderingen, bemerkt men juist het tegenovergestelde van onverschilligheid in de leer. In die bonden en verenigingen doet men schier niets dan leeren. Daar is men elke week bezig met vermeerdering van kennis. Daar staat de principieele vorming op den voorgrond, en wanneer de bondsorganen met hun leiddraden maatschap mogen zijn voor de ontwikkeling der leden, krijgen we een geslacht, dat van kennis zeer zeker niet onthooft is, en waartoe menigeen behoort, die, zij het dan met bescheidenheid, tot zijn lijfsaal kiest: ik overtreff mijn leeraars in beleid.

Nu stem ik toe, dat ook hier niet alles goud is, wat er blinkt.

Op de methode van kennisvermeerdering is wellicht critiek te oefenen.

De vruchten van onze jeugdverenigingen beantwoorden niet altoos aan de verwachtingen, die ze door al haar arbeid opwekken, doch, al is dit zoo, deze teleurstelling mag aan onze waardeering voor deze organisaties en haar uitnemende resultaten geen afbreuk doen. In onze jeugdverenigingen op gereformeerden grondslag, en ik spreek dit gaarne in dezen kring uit, schuilt m.i. voor een zeer groot deel de kern van onze gewone gereformeerde jongeren, en ik verblijd mij er in, dat zij vaak een levend protest zijn tegen allerlei slappheid en onbelijndheid, die zich in deze tijden van veel onzekerheid alom openbaart. Uit hun kringen klinken klanken, die geen onzeker geluid geven, en ge hebt ze achter u, wanneer ge slechts even de zuiver-principieele tonen doet hooren.

Dit moest noodzakelijkerwijze vooropgaan.

Eer de klaagzang werd ingezet, moest even aan de dankbaarheid over het goede, dat God schenkt, uiting worden gegeven, en eerst wanneer wij van harte waardeeren de rijke zegeningen, die we nog in onze jeugd ontvangen, kunnen we een onderzoek instellen naar de fouten, waaraan zij mank gaan. Want die fouten zijn er. Ook het gebrek aan belangstelling op dogmatisch terrein komt voor. Al hebben met name onze jongelingsverenigingen en andere organisaties¹⁾ uitnemend werk verricht, er heerscht een zekere onverschilligheid ten opzichte van de scherpe formulering

en rechte belijning der waarheid. Niemand minder dan Prof. Grosheide heeft het in de kringen van de J. V. zelf uitgesproken:

Verslappung ontstaat niet het minst door gebrek aan kennis. Men zou zoo meenen, dat onze jonge intellectuelen althans, die zoo op de hoogte zijn van muziek en litteratuur, wel allereerst bekend zouden zijn met het gereformeerde dogma en de geschiedenis van ons kerkelijk en godsdienstig leven. Het lijkt er niet naar. De meest bedroevende staaltjes zouden daarvan kunnen worden aangevoerd. De belangstelling heeft zich verplaatst naar den omtrek; en omdat men ten slotte maar één ding te gelijk kan doen, ligt het centrum verlaten. Maar dat wreest zich. Waarom worden er zooveel onbekookte uitspraken gedaan, waaraan belooft, dat dit wel kan en dit wel mag? Omdat men niet op de hoogte is; omdat men niet kent de geschiedenis, niet weet, dat vroeger ook soortgelijke uitspraken zijn gedaan, en waartoe ze hebben geleid. Men weet niet meer, waarom dit zoo is gecommeerd en dat zoo wordt gedaan, want men kent de oorzaken niet.²⁾

In dit oordeel staat Prof. Grosheide niet alleen.

Het wordt gesteund, zij het dan in anderen toonaard, door Prof. Anema.

In zijn bekend geschrift *Onze tijd en onze roeping*, waarin de geachte auteur m.i. sterker is in de teekening van het eerste dan in de nauwkeurige aanwijzing aan het laatste, noemt hij als een der kenmerken van de jongere generatie, dat bij hen, in tegenstelling met een ouder geslacht, dat de objectiviteit op den voorgrond stelde, de subjectiviteit den boventoon voert, en zij niet allereerst op het kennen der waarheid, maar op het beleven der waarheid in eigen ziel den nadruk leggen. Zij zoeken hun kracht niet zoozeer in vastheid van beginsel, doch in de persoonlijke ervaring, en zij vragen meer om mystiek dan om dogma³⁾. Welnu, die overneiging naar het subjectieve heeft als vanzelf geleid tot indifferentisme omtrent en zelfs tot antipathie tegen de leer. Hieruit, en dit verbaast ons niet, is die eigenaardige geestgesteldheid geboren, die het dogma niet anders kent dan onder den naam van „koud dogma”, en voor de leer geen ander adjectief weet dan hard, en welke mentaliteit vooral wordt aange troffen onder de studeerende jonge menschen. In die kringen moeten wij de onverschilligheid ten opzichte van de juiste belijdenis bijzonder zoeken, en onder hen komen de kwalen van religieus eclecticisme⁴⁾ en anti-dogmatisme het veelvuldigst voor.

Hoe dan?

Eer ik op die vragen een antwoord geef moet ik eerst voor een ding waarschuwen. Wij hebben ons bij de beoordeling van het dogmatisch indifferentisme onder zekere jongeren te wachten voor overschatting, en met nuchteren blik ook deze jeugduiting te beschouwen. Want wanneer we sommige jonge, en zelfs ook oudere menschen op hoogen loon en met verbluffende beslistheid hooren beverren, dat zij van al die kille dogma's niets meer moeten hebben, en het hun om hogere dingen te doen is, doet mij dat prijsgeven van de belijnde leer vaak denken aan het bekende leekedichtje van De Genestet:

De dogmatiek, zegt Jan, die geef ik je present,
Doch wat hij meer geeft, bleef, tot heden,
onbekend⁵⁾.

Immers blijkt het bij velen, die zich aan de „harde leer” stooten, dat zij niet eens beseffen en weten, wat een dogma is, en er vreemd van opheeren, dat het bestaan Gods het allereerste en allergrootste dogma is, waarmee wij in aanraking komen. Aan het euvel der antipathie tegen de leerstelling ligt vaak jammerlijke oppervlakkigheid ten grondslag, en bij meer dan een is al het afgeven op de leer niets dan een zwakke poging om eigen onverschilligheid en ongeloofig-

heid te bemaskeren. Velen, en ik spreek helaas uit de ervaring, praten meer over mystiek, dan dat het hun waarlijk om mystiek des harten en innige gemeenschap met God te doen is. Menigeen critiseert en schimpt zonder er iets positiefs voor in de plaats te stellen, en dit merkwaardige doet zich voor, dat, terwijl men de „principiën-macherei” — en reiterei — door de voordeur heeft uitgeworpen, men door de achterdeur de „problemen-macherei” heeft ingehaald. Men gaat gebukt onder de vele „quaesties”. Men torschert en sjouwt met allerlei „problemen van onzen tijd”, en de would-be twijfel en de gemaakte ernst groeien welig.

Daarop kom ik straks nog terug.

Hier wilde ik reeds even er op aandringen het verschijnsel van het dogmatisch indifferentisme in zijn juiste afmetingen te bezien, en het naar zijn juiste waarde te schatten. Maar daaraan voeg ik terstond toe, dat ik hiermee allerminst bedoel dit euvel te verkleinen of te bagatelliseeren. Het is een kwaad, dat onze belangstelling ten volle verdient, en vooral, omdat zelfs op onze kerkelijke examens zoo nu en dan iets van deze malaise te voorschijn is gekomen. Op die examens is het meer dan een keer gebleken, dat de candidaat dogmenhistorisch vrijwel op de hoogte was en zich ook enkele wijsgeerige termen had eigen gemaakt, maar eilazy in de eenvoudige geloofswaarheden en de fijnere dogmatische onderscheidingen een zoekende vreemdeling moest genoemd worden. Ik heb wel eens den indruk gekregen, dat sommigen het beneden zich achten zich in de oude gereformeerde leer te verdiepen, en b.v. aan de opvattingen van Karl Heim of de relativiteits-theorie van Einstein, zij het dan momenteel, hooger waarde toekennen dan aan de zuivere beschouwing van verkiezing en verbond. Het is niet aangenaam deze zwakke plekken te moeten constateeren, maar wat baat ons een struisvogelpolitiek, die de oogen doet sluiten voor een werkelijkheid, waarin niet alles couleur de rose is?

Wat kunnen we nu tegen dit euvel uitrusten?

Enkel in doleantie te gaan, baat niet.

We mogen ons ook niet van deze verschijnselen afmaken met de opmerking, dat de schaal, die nu schommelt of eenzijdig doorslaat, later wel weer in het evenwicht komt, want dan zouden we behooren tot hen, van wie Prof. Haitjema spreekt in zijn bekend boek *Hoog-Kerkelijk Protestantisme*. Hij merkt daarin dit op:

Er zijn nog altoos vele jonge menschen, die als Wiegen de Droomer denken over de kerk, en als de jonge schaapherder onder de berken profeteeren over het koninkrijk Gods. Maar er zijn ook nog altoos vele oudere menschen, en onder hen niet weinig dominés, die als de grijze leeraar in *Ulfers'* boek in het diepst van hun hart eigenlijk meenen, dat er tegen de hartstochtelijke stellingen van de jonge profeten niets is in te brengen, dan alleen dit, dat de practijk, en vooral de geschiedenis der practijk hen ontwaechteren zal.⁶⁾

Die meening is niet houdbaar.

Zij leidt tot oppervlakkige behandeling van de jeugd.

Zij kan ten gevolge hebben, dat onze jonge menschen ons ontglippen, en daarom zullen wij in plaats van ons met deze gemakkelijke verklaring gerust te stellen, luisteren naar de stemmen en klachten, die uit het jonge leven opgaan, en ook nauwkeurig de oorzaken van de kwaal der dogmatische onverschilligheid opsporen.

K. D.

¹⁾ Hierbij is ook te denken aan den kostelijken arbeid van onze gereformeerde studentenorganisaties.

²⁾ In „Wij blijven gereformeerd”, rede op den bondsdag te Leeuwarden, 1918.

³⁾ blz. 36 e.v.

⁴⁾ vgl. Dr W. Geesink, *Religieus Eclecticisme*, blz. 52 e.v.

⁵⁾ P. A. de Genestet, *Dichtwerken*, 1898 blz. 112.

⁶⁾ blz. 14.